

Тема уроку. Узагальнення вивченого з теми «Складнопідрядне речення»

Мета: поглибити знання учнів з вивченої теми, повторити відомості про складнопідрядне речення в системі складного речення узагальнити теоретичні знання про види сполучників, частини мови, які виконують функцію сполучних слів; удосконалити пунктуаційні навички, вміння правильно визначати прості компоненти складнопідрядного речення, їх види, розвивати аналітичні здібності школярів, вміння конструювати складнопідрядні речення різних типів, порівнювати їх та добирати до них синонімічні конструкції, аналізувати складнопідрядне речення та здійснювати його повний синтаксичний розбір; виховувати зацікавлення лінгвістикою як домінантною наукою з розвитку штучного інтелекту; бажання займатися нею та прилучатися до найновітніших наукових досягнень людства; сприяти профорієнтаційному спрямуванню учнів.

Тип уроку: урок узагальнення та систематизації знань.

Засоби навчання: комп'ютери, мультимедія, учнівські планшетні пристрої; картки для групової роботи, картки для творчої роботи, тексти для редагування, підручник (Заболотний О. В. Українська мова: 9 клас: підручник для загальноосвітніх навчальних закладів / Олександр Вікторович Заболотний, Віктор Вікторович Заболотний. – Київ: Генеза, 2009. – 238 с.), словники.

Методична література: журнали «Вивчаємо українську мову та літературу», «Українська мова та література»; Федоренко В.Л. Енциклопедія інтелектуальних ігор на уроках української мови. – Х.: Вид.група «Основа», 2008. – 424 с.

Willis CL. Mind maps as active learning tools / Journal of computing sciences in colleges. – 2006. – Vol. 21. – No. 4.

Український правопис. – К.: Наукова думка НАН України, 2010. – 286 с.

Внутрішньопредметні зв'язки: лексикологія, фонетика, культура мовлення і стилістика.

Міжпредметні зв'язки: англійська мова, інформатика.

Хід роботи

Чи є в житті щось більш прекрасне, ніж пошук відповідей на запитання?

Айзек Азімов

I. Організаційний момент

1. Емоційне налаштування на урок.

Робота з епіграфом

II. Повідомлення теми та мети уроку.

Мотивація навчальної діяльності учнів.

Вчитель. Дорогі учні, сьогодні в нас узагальнювальний урок до теми "Складнопідрядне речення", яку ви вивчали майже протягом двох місяців. Наступного разу у вас буде контрольна робота, яка засвідчить рівень та якість ваших знань, тому сьогодні ми з вами пригадаємо все про складнопідрядні речення. Основні завдання нашого уроку Ви можете побачити на 1 слайді мультимедійної презентації:

- повторити теоретичний матеріал з теми "Складнопідрядне речення"
- розвивати вміння аналізувати складнопідрядні речення різних типів та здійснювати їх синтаксичний розбір;
- виховувати в собі зацікавлення найновітнішими досягненнями в сфері науки.

Більше ніж чотири роки ви вивчаєте українську мову з 5 класу, до цього уроки читання й письма були майже щодня в початковій школі. Учителі навіть на перерві роблять вам зауваження, що правильний наголос у слові «новий» має бути на другому складі а не навпаки, що булочки продають в «їдальні», а не в «столовій». І напевно, кожен з вас хоча б раз, але ставив собі запитання, кому потрібні ці уроки з укромови, якщо ви й так чудово нею володієте. Сьогодні на уроці ми спробуємо дати відповідь на це запитання, ознайомившись з галуззю наукової інженерії,

розділом комп'ютерної лінгвістики – штучним інтелектом. Насправді єдине, чого бракує сьогодні інженерам, щоб створити машину, яка б цілковито замінила людину, – це ґрунтовних знань із лінгвістики (мовознавства). Зараз ви в 9 класі вивчаєте кульмінацію усіх мовознавчих розділів – синтаксис, щоби́льше, ви вже дісталися складнопідрядного речення, а тому ви вже майже справжні лінгвісти. Ще трохи і ви можете стати тими науковцями-лінгвістами, яких зараз так не вистачає в галузі штучного інтелекту. І тому першочерговим вашим завданням зараз є досконале опанування тим мовним матеріалом, що ми вивчаємо сьогодні, щоб змогти полегшити собі працю завтра.

1. Презентація опорної ментальної карти із системним поглядом на складнопідрядне речення (додаток 1)

2. Мозковий штурм за першою структурною гілкою ментальної карти – СПР в системі складного речення.

- Що таке граматична основа речення? (головні члени речення)
- На які дві групи діляться речення за кількістю граматичних основ? (прості, складні)
- На які два види діляться речення залежно від способу зв'язку його простих частин? (безсполучникові, сполучникові)
- Які є види сполучникових речень? (складносурядне, складнопідрядне)
- Що таке складносурядне речення?
- Що таке складнопідрядне речення?
- Які є три основні види підрядних речень?

III. Перевірка виконання домашнього завдання

(аналіз виконаних учнями вдома ментальних карт; двоє учнів займають місце за комп'ютерами, здійснюють вхід до електронного ресурсу). *Повторення видів обставинних речень.* Зачитування окремих учнівських прикладів про домашні рутинні обов'язки.

Вчитель. Друзі, а скажіть. Чи виникало у вас коли-небудь бажання, щоб усі обов'язки в хаті, які вам дала мама, виконав якийсь чарівник чи навіть робот? *(учні відповідають)*

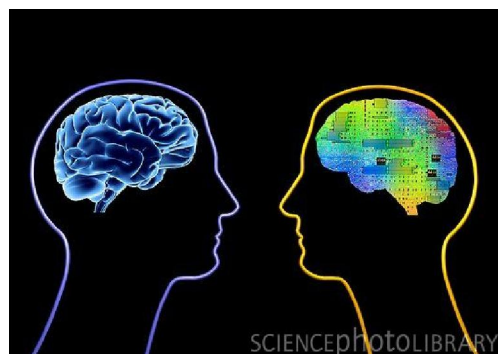
Скоріш за все, що так, тому пропоную вам зараз перенестися у світ автоматизованих машин та штучних інтелектів.

IV. Узагальнення вивченого матеріалу

1. Робота з текстом за другою структурною гілкою ментальної карти – види СПР.

ЛЮДИНА vs¹ ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ

Відколи людство винайшло комп'ютери, для всіх стало глобальною проблемою питання: якщо машина може рахувати, писати, розв'язувати складні завдання швидше за людину і при цьому бути розміром з величезну кімнату, то що зможе ця машина, коли вона стане мініатюрною? Для наших бабусь та дідусів слово комп'ютер було неологізмом, для сучасного ж покоління воно стало цілком зрозумілим загальноживаним словом. Щодня інформаційні технології шалено розвиваються, і вже постає питання про те, чи зможуть вони повністю замінити людину.

Багато письменників, зокрема наукових фантастів, доводять, що після війни з роботами людство не виживе. Однак незважаючи на це, найбільші генії світу продовжують працювати над так званим штучним інтелектом.

Штучний інтелект – це наука, що виникла на межі комп'ютерної лінгвістики та інформатики.

Представники цієї галузі займаються вирішенням таких завдань, як усвідомлення способу мислення людини та володіння мовою, щоб наділити робота розумом. Започаткована ця наука 1956 року, і сьогодні вона складається не тільки з гіпотез, а й із величезних відкриттів.

- 1.1. *Індивідуальне завдання (вчитель викликає одного учня до дошки).
Записати фонетичною транскрипцією підкреслені слова.*
- 1.2. *Колективна робота. Аналіз мовного матеріалу з тексту.*
- 1.3. *Аналіз способів зв'язку простих компонентів у перших реченнях II і III абзаців за третьою структурною гілкою ментальної карти – сполучники й сполучні слова.*

---

¹ VS – (з лат. - versus) - проти

1.4. *Робота з підручником. Синтаксичний розбір речення за схемою* (загальна характеристика – один учень, аналіз простих частин – два інші учні виконують одночасно).

2. *Робота з текстом*

Одним із найцікавіших досягнень в галузі штучного інтелекту є створення британським дослідником Ролло Карпентером веб-робота, який **може** спілкуватися у чаті з людиною (cleverbot.com).

Натомість компанія „Тойота Мотор” уже спробувала створити робота, який вміє грати на скрипці, у перспективі планується робот-письменник.

Найпотужніше сьогодні розвивається створення штучного інтелекту в комп’ютерних іграх. З кожною новою програмою покращується не тільки графіка, а й спілкування з персонажами у віртуальному світі.

Саме розкриття таємниць людського мислення, спілкування та створення моделі мозку є кінцевою метою галузі досліджень штучного інтелекту.

Проте чи не стане винайдення робота, який мислить останнім днем для людства.

Загальновідома кінострічка „Матриця”, а також багато інших фільмів та літературних творів по різному передбачають результати роботи над штучним інтелектом. Одним із найвидатніших досліджень проблематики штучного інтелекту є вся творчість

видатного фантаста і філософа ХХ століття Станіслава Лема.

Отже, чи буде винайдено геніальний штучний інтелект, чи ні, у будь-якому випадку людство зі своїм постійним прагненням дорівнятися до Бога не перестане працювати над покращенням свого життя. А це означає, що сьогодні кожна із великих міжнародних організацій вимагає фахівців, які чудово володіють не тільки комп’ютерними технологіями, а й лінгвістичними знаннями. Бо тільки поєднання цих двох важливих для сучасності наук дасть відповідь на запитання: переможуть нас роботи чи ні.

2.1. *Робота з текстовим мовним матеріалом.*

2.2. *Словниковий диктант (учні виконують СД на картках і звіряють з відповідями на слайдах).*

Супер/комп'ютер, кібер/простір, радіо/управління, екс/інженер компанії «Т(т)ойота М(м)оторс», віце/президент, І(і)нтернет, Ш(ш)тучний І(і)нтелект, міні/деталі, макро/програмування, інженер/винахідник, психо/лінгвістика, суспільно/корисний.

3. *Повторення типів підрядності в СПР із кількома підрядними за четвертою структурною гілкою ментальної карти.*

4. *Індивідуальні тестові завдання (двоє учнів займають місця за комп'ютерами й виконують тести).*

5. *Колективна робота з підручником.*

Вправа 136 (с. 76). Скласти речення на тему «Професія комп'ютерного лінгвіста» за поданими схемами.

6. *Культура мовлення. Редагування статті з Інтернетного ресурсу (додаток 2)*

7. *Робота з текстом статті. Заміна складнопідрядних речень синонімічними конструкціями з відокремленими членами речення.*

V. Підсумок уроку

1. *Самооцінювання за рефлексійними картками.*

2. *Оцінювання індивідуальної роботи учнів.*

VI. Визначення домашнього завдання

Доробити індивідуальні ментальні карти, доповнивши види СПР прикладами речень на тематику штучного інтелекту

або

Написати твір на тему „Переваги й недоліки винайдення штучного інтелекту для людства...”, використовуючи складнопідрядні речення.